

МОЗОК У ЦЕНТРІ СВІТОВИХ РІШЕНЬ: нові горизонти нейронаук

У січні 2026 р. Париж став майданчиком для переосмислення ролі функціонування мозку в глобальному контексті. У межах відзначення 15-річчя Паризького інституту мозку відбувся перший World Brain Health Forum 2026, який об'єднав 80 міжнародних спікерів і понад 1 тис. учасників. Уперше в такому масштабі науковці, політичні лідери, представники міжнародних організацій та економісти спільно заявили: збереження та підтримка мозкових функцій мають стати стратегічним глобальним пріоритетом, що впливатиме на державні рішення, економічну стійкість і соціальну згуртованість.

Новий простір для діалогу

World Brain Health Forum 2026 створив платформу для системного діалогу між наукою та сферою ухвалення рішень. Було підкреслено, що майбутнє нейроздоров'я залежить від посилення міжнародної співпраці, розвитку відкритої науки та обміну даними, а також повноцінного залучення всіх країн до глобальних дослідницьких процесів. Проблеми мозкових розладів більше не можуть розглядатися ізольовано — вони потребують довгострокових, скоординованих і міжсекторальних стратегій.

Подія проходила на трьох знакових локаціях — у Паризькому інституті мозку, Будинку ЮНЕСКО та Французькій академії наук. Серед спікерів високого рівня виступили **Пан Гі Мун**, колишній генеральний секретар Організації об'єднаних націй (ООН), **Тедрос Адханом Гебрейесус**, генеральний директор Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), **Халед Ель-Енані**, генеральний директор ЮНЕСКО, та **Філіп Агіон**, лауреат Нобелівської премії з економіки 2025 р.

Програма Форуму охоплювала як фундаментальні наукові досягнення, так і стратегічні питання глобальної політики у сфері захворювань мозку. Перший день був присвячений 15-річчю Паризького інституту мозку та висвітлював прориви у клітинній і молекулярній нейробиології, інтегративній нейрофізіології, когнітивних дослідженнях, трансляційній медицині та застосуванні штучного інтелекту в нейронауках. Окремі блоки були зосереджені на хворобі Альцгеймера, хворобі Паркінсона, бічному аміотрофічному склерозі, гліомах, розсіяному склерозі та психічному здоров'ї.

Основна конференційна частина в Будинку ЮНЕСКО була структурована навколо п'яти стратегічних напрямів, визначених Форумом, як-от:

1. Перегляд класифікації захворювань мозку з урахуванням біологічних маркерів.
2. Прискорення розробки нових ефективних методів терапії через міжсекторальні партнерства.

Деякі епідеміологічні орієнтири

- Понад третина населення світу протягом життя стикається з неврологічним або психічним розладом — це близько 3,4 млрд осіб
- Неврологічні захворювання є провідною причиною зниження якості життя та інвалідизації
- Щороку у світі близько 11 млн людей помирають унаслідок неврологічних розладів
- До 2030 р. кількість осіб, які страждають на деменцію, сягне приблизно 78 млн, а до 2050 р. — 139 млн
- Сукупний тягар захворювань мозку перевищує тягар онкологічних і серцево-судинних патологій

3. Інтеграція штучного інтелекту та цифрових технологій у дослідження й клінічну практику.

4. Життєвий підхід до здоров'я мозку — від дитинства до старості.

5. Забезпечення справедливості та глобальної репрезентативності досліджень.

Отже, під час заходу обговорювалися формування цілісного підходу до розладів центральної нервової системи та переосмислення меж між неврологічними і психічними розладами на основі біологічних маркерів. Значну увагу було також приділено важливості вивчення нових стратегій профілактики і лікування завдяки міждисциплінарній співпраці та партнерствам державного й приватного секторів. Окремий тематичний блок був присвячений ролі штучного інтелекту та науки про дані у трансформації діагностики, терапії й досліджень. Зокрема, розглядалася концепція прецизійного підходу до підтримки мозкових функцій протягом усього життя з використанням геномних і мультиоміксних (multi-omics) технологій — підходу, що інтегрує дані різних «-омікс» досліджень (як-от геноміка, транскриптоміка, метаболоміка тощо) для цілісного розуміння біологічних процесів.

Завершальна сесія була присвячена глобальним і багатостороннім партнерствам, спрямованим на забезпечення рівного доступу до інновацій у сфері нейронаук, особливо для країн Глобального Півдня.

Нейророзлади як маркер глобальних змін

Як зауважила виконавча директорка Паризького інституту мозку **Стефані Дебетт**, мозок визначає, як ми мислимо, діємо та взаємодіємо із суспільством. Його належне функціонування та психічне благополуччя людини є основою здорового життя, забезпечуючи когнітивний, емоційний і соціальний розвиток. На рівні суспільства саме ці ресурси впливають на нашу здатність розв'язувати проблеми, співпрацювати, впроваджувати інновації тощо.

Згідно з даними ВООЗ, понад третина людей протягом життя стикається із захворюваннями мозку. Неврологічні та психічні розлади нині є провідною причиною інвалідизації у світі та другою причиною смерті. Старіння населення посилює цей тягар: поширеність хвороби Альцгеймера, хвороби Паркінсона, бічного аміотрофічного склерозу та інсульту зростає з віком. Паралельно спостерігається стрімке підвищення частоти психічних розладів серед молоді, що суттєво впливає на працездатне населення. Багато патологій центральної нервової системи досі не мають радикального лікування або методів, здатних істотно змінити їхній перебіг. Економічний тягар лише в Європі перевищує 1 трлн євро.

У межах Форуму серед розладів, що чинять суттєвий негативний вплив на якість життя, були відзначені:

- інсульт;
- неонатальна енцефалопатія;
- мігрень;
- деменції;
- діабетична нейропатія;
- менінгіт;
- ідіопатична епілепсія;
- неврологічні ускладнення недоношеності;
- розлади спектра аутизму та пухлини нервової системи.

Особливо значний тягар цих патологій спостерігається у країнах із низьким і середнім рівнем доходів, де проживає близько 80 % населення світу та на які припадає понад 90 % випадків неврологічної інвалідизації.

Водночас учасники заходу наголосили, що сучасні досягнення нейронаук, молекулярної біології, нейровізуалізації, цифрових технологій і штучного інтелекту відкрили

нові можливості для глибшого розуміння механізмів мозкових розладів і модифікованих факторів ризику.

Концепція нейроздоров'я: ширше, ніж відсутність хвороби

На Форумі наголосувалося, що нейроздоров'я — це не лише відсутність неврологічної чи психічної патології. Йдеться про стан, який забезпечує здатність людини мислити, навчатися, рухатися, переживати емоції та взаємодіяти з іншими. Такий підхід передбачає підтримання когнітивних, емоційних і поведінкових функцій протягом усього життя — від раннього дитинства до глибокої старості.

Також було підкреслено, що розмежування неврологічних та психічних розладів стає дедалі менш обґрунтованим. Ці хвороби часто мають спільні механізми, генетичні та середовищні фактори ризику, а також можуть взаємно посилювати одне одного. Інтеграція знань про біологічні, психологічні та соціальні детермінанти є необхідною умовою для розробки ефективних стратегій профілактики, ранньої діагностики та лікування. Такий міждисциплінарний підхід дозволяє перейти від фрагментарного розуміння окремих нозологій до цілісного бачення функціонування центральної нервової системи.

Подолання фрагментації досліджень

Учасники Форуму наголосили на необхідності подолання фрагментації дослідницьких систем, які залишаються розділеними за дисциплінарним принципом (старіння, психіатрія, нейробіологія тощо). Обмежена ефективність різних терапевтичних підходів та численні невдачі клінічних досліджень у сфері нейродегенеративних захворювань стали додатковим аргументом на користь міждисциплінарної інтеграції.

Окрім того, різноманітні сучасні технології розглядалися як основа для нової хвилі інновацій у профілактиці, діагностиці та лікуванні. Це, наприклад, омікс-технології, штучний інтелект, гена та РНК-терапія тощо.

Підсумки World Brain Health Forum 2026 заклали основу для подальших міжнародних ініціатив, рекомендацій та наукової співпраці. Форум став початком довгострокового процесу формування глобальної екосистеми нейроздоров'я, що ґрунтується на партнерстві, відповідальності та спільному баченні майбутнього.

Підготувала **Олена Коробка**

